FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT L.A. GEELHOED

fremsat den 12. juni 2001 [1]

1. Ved det foreliggende søgsmål, som er anlagt i medfør af EF-traktatens artikel 181, har Kommissionen nedlagt påstand om tilbagebetaling af et forskud med tillæg af renter som følge af ophævelse af en kontrakt, som var indgået inden for rammerne af Thermie-programmet. Sagsøgeren har hævet kontrakten på grund af de sagsøgtes manglende opfyldelse af deres kontraktlige forpligtelser.

I — Kontraktens indhold

2. Den 17. december 1992 indgik Kommissionen en kontrakt med Manuel Pereira Roldão e Filhos, Lda, med hjemsted i Portugal (herefter »MPR«), Instituto Superior Técnico, ligeledes med hjemsted i Portugal (herefter »IST«) og King, Tandevin & Gregson (Holdings) Ltd, med hjemsted i Det Forenede Kongerige (herefter »KTG«). Kontrakten vedrørte tildeling af finansiel støtte fra Fællesskabet til et projekt benævnt »Low Emissions — Low Cost Melting Tank for Superior Lead Crystal« (omkostningsbesparende smelteovn til højvalent blykrystal med lav emission) (herefter »kontrakten«). Kontrakten, som har nr. IN 90/91 PO/UK, blev indgået inden for rammerne af aktiviteter på området for fremme af energiteknologi i Europa (Thermie-programmet) i henhold til forordning (EØF) nr. 2008/90 [2].

3. To bilag indgår som en integrerende del af kontrakten. Bilag I vedrører de tekniske og finansielle specifikationer. Bilag II vedrører de »almindelige betingelser« (herefter »de almindelige betingelser«).

4. Ifølge kontraktens artikel 2, stk.1, varede projektet 36 måneder at regne fra den 1.januar 1993, og MPR, IST og KTG (herefter »kontrahenterne«) forpligtede sig til at udføre de i kontrakten angivne arbejder efter den deri foreskrevne tidsplan.

5. MPR blev udnævnt til projektkoordinator. I henhold til kontraktens artikel 1, stk. 4, er koordinatoren på kontrahenternes vegne ansvarlig for kontakten mellem Kommissionen og kontrahenterne og er bl.a. forpligtet til på kontrahenternes vegne at fremlægge de nærmere specificerede

1 — Originalsprog: nederlandsk.

2 — Rådets forordning af 29.6.1990 om fremme af energiteknologi i Europa (Thermie-Programmet), EFT L 185, s. 1.

dokumenter for Kommissionen. Koordinatoren skal således i henhold til kontraktens artikel 5, stk. 1, fremlægge halvårsrapporter om arbejdernes fremskriden for Kommissionen med en redegørelse for den tekniske og finansielle situation. Denne forpligtelse er nærmere beskrevet i de almindelige betingelsers artikel 6, stk. 1, litra a).

6. I henhold til kontraktens artikel 4, stk. 1, skal Kommissionen finansiere projektet efter en ordning, der bl.a. omfatter betalingen af et forskud på 357 813 ECU.

7. Ifølge kontraktens artikel 4, stk. 3, første punktum, foretager Kommissionen alle betalinger til koordinatoren, som er ansvarlig for, at de respektive beløb umiddelbart overføres til alle kontrahenter. I bestemmelsens andet punktum er det fastsat, at Kommissionen under ingen omstændigheder kan holdes ansvarlig for forsømmelser fra koordinatorens side i forbindelse med opfyldelsen af dennes forpligtelse.

8. I henhold til artikel 17, stk. 2, litra a), første punktum, i de almindelige betingelser skulle Kommissionen udbetale forskuddet inden for to måneder efter, at alle parterne havde underskrevet kontrakten. Ifølge artikel 17, stk. 2, litra a), andet punktum, skulle forskuddet anvendes inden for kontraktens rammer.

9. Kontrahenterne har i henhold til kontrakten en række oplysningsforpligtelser. Ifølge artikel 2, stk. 2, første punktum, skal Kommissionen underrettes om enhver forsinkelse i kontraktens gennemførelse. Ifølge de almindelige betingelsers artikel 1, stk. 4, er kontrahenterne forpligtede til gennem koordinatoren at oplyse Kommissionen om arbejdernes påbegyndelse og til omgående at give den meddelelse om disses færdiggørelse eller afbrydelse samt om alle hændelser eller omstændigheder, der kan have væsentlig indflydelse på kontraktens gennemførelse.

10. Ifølge kontraktens artikel 2, stk. 2, andet punktum, kan Kommissionen ophæve kontrakten under de i artikel 8 i de almindelige betingelser anførte omstændigheder. De almindelige betingelsers artikel 8, stk. 2, litra d), bestemmer bl.a., at Kommissionen, hvis en kontrahent har misligholdt en af sine forpligtelser, efter skriftligt at have opfordret den misligholdende part til at opfylde sine forpligtelser, kan anse kontrakten for hævet, hvis sidstnævntes misligholdelse fortsætter en måned efter påmindelsen og ikke er berettiget af legitime tekniske eller økonomiske grunde.

11. I henhold til de almindelige betingelsers artikel 2, første punktum, har de tre kontrahenter et fælles og solidarisk ansvar over for Kommissionen for enhver misligholdelse, som én af dem måtte gøre sig skyldig i. I bestemmelsens sidste punktum er det imidlertid fastsat, at en kontrahent ikke er ansvarlig for en anden kontrahents forsømmelse med hensyn til tilbagebetaling som

omhandlet i de almindelige betingelsers artikel 8, stk. 4, hvis han på en tilfredsstillende måde kan bevise over for Kommissionen, at han ikke selv har medvirket til misligholdelsen, og at han i øvrigt har opfyldt kravene i de almindelige betingelsers artikel 1, stk. 4.

12. Bliver kontrakten hævet på grundlag af artikel 8, stk. 2, litra d), bemyndiger artikel 8, stk. 4, i de almindelige betingelser Kommissionen til at kræve tilbagebetaling af den finansielle støtte, den har udbetalt inden for rammerne af den hævede kontrakt. Kommissionen kan desuden kræve betaling af renter fra det tidspunkt, hvor kontrahenten modtog den finansielle støtte.

13. I henhold til kontraktens artikel 9, stk. 1, finder portugisisk ret anvendelse på denne. Ifølge artikel 12 i de almindelige betingelser har Domstolen enekompetence til at afgøre tvister i relation til kontrakten.

II — Faktiske omstændigheder

14. Kontrakten blev underskrevet den 17. december 1992 af MPR, den 21. december 1992 af IST og den 8. januar 1993 af KTG.

15. Den 22. februar 1993 udbetalte Kommissionen et forskud på 357 813 ECU til MPR i dettes egenskab af projektkoordinator. Dette beløb blev indsat på bankkonto nr. 2702410/000/001 (Banco Fonsecas & Burnay, Leira).

16. Den 22. september 1993 gennemførte Kommissionen en teknisk inspektion hos MPR.

17. Den 20. oktober 1993 fremsendte Kommissionen en skrivelse til MPR med kopi til IST og KTG. I denne skrivelse konstaterede den, at MPR ikke havde opfyldt sine kontraktlige forpligtelser. På grundlag af inspektionen den 20. september 1993 fastslog Kommissionen, at arbejderne ikke var påbegyndt. Endvidere havde MPR ikke, som foreskrevet i kontraktens artikel 2, stk. 2, underrettet Kommissionen om projektets forsinkede igangsætning. Kommissionen bemærkede desuden, at forskuddet i lyset af artikel 17, stk. 2, litra a), i de almindelige betingelser var blevet anvendt til andre formål end dem, det var bestemt til ifølge kontraktens bilag I. Eftersom MPR ikke havde opfyldt sine kontraktlige forpligtelser, indeholdt skrivelsen en oplysning, i henhold til de almindelige betingelsers artikel 8 om, at kontrakten ville blive hævet. Hvis MPR ikke inden for en frist på to måneder havde tilbagebetalt det udbetalte forskud til bankkontoen i Banco Fonsecas & Burnay i Leira, bekendtgjorde Kommissionen, at den uden videre ville hæve kontrakten.

18. MPR fremsendte derpå en skrivelse til Kommissionen, som denne modtog den 7. december 1993. I denne skrivelse bestred MPR påstanden om, at arbejderne ikke var påbegyndt, idet visse arbejder allerede var blevet udført af IST og KTG. Såfremt der var opstået forsinkelser, måtte de tilskrives forsinkelser i Kommissionens finansiering samt force majeure, som Kommissionen ifølge MPR var blevet indgående underrettet om. Koordinatoren anførte imidlertid, at selskabet var indstillet på at undersøge de alternative muligheder, der ville gøre det muligt at sikre kontraktens fortsatte opfyldelse inden for rammerne af en revideret plan. MPR var indstillet på at drøfte dette spørgsmål med Kommissionen i Bruxelles.

19. I en skrivelse af 11. januar 1994, hvoraf der blev sendt kopi til IST og KTG, bekræftede Kommissionen, at den var indstillet på at drøfte de af MPR rejste spørgsmål, under forudsætning af at MPR fremlagde en bankudskrift, hvoraf det fremgik, at det udbetalte forskud var disponibelt på den nævnte konto.

20. Det fremgår af en skrivelse af 16. maj 1994, der blev fremsendt til alle tre kontrahenter, at Kommissionen på dette tidspunkt endnu ikke havde modtaget nogen bankudskrift, der bekræftede, at forskuddet var blevet tilbageført til den ovennævnte bankkonto. Kommissionen bevilgede de tre kontrahenter en sidste frist på en måned til at tilbagebetale forskuddet. Kommissionen tilkendegav i denne skrivelse, at såfremt bankudskriften ikke var blevet fremlagt for Kommissionen inden for denne frist, ville den med øjeblikkelig virkning bringe bestemmelserne i kontraktens artikel 8 i anvendelse.

21. Ved skrivelse af 14. juni 1994 anmodede MPR, under henvisning til en række særlige omstændigheder, Kommissionen om at udskyde den i skrivelsen af 16. maj 1994 bebudede beslutning. MPR anførte, at selskabet havde til hensigt at gennemføre projektet i forbindelse med en omstrukturering af »Cristalware Portuguese Industry«, som skulle finde sted en måned senere. Selskabet meddelte endvidere, at det selv befandt sig i en fase med omstrukturering. Desuden meddelte MPR, at KTG i mellemtiden var gået konkurs, hvorfor det var nødvendigt at finde en ny partner.

22. Ved skrivelse af 7. juli 1994, der blev fremsendt til MPR og IST, konstaterede Kommissionen med beklagelse, at kontrahenterne ikke havde været i stand til at fremlægge den bankudskrift, som den havde anmodet om den 16. maj 1994. Kommissionen accepterede imidlertid undtagelsesvis og under hensyntagen til de finansielle muligheder, som projektets omstrukturering kunne frembyde, samt inddragelsen af en eventuel ny partner at udskyde sin beslutning om ophævelse af kontrakten på grundlag af dennes artikel 8. Den nye frist løb indtil den 31. december 1994. Parterne skulle i løbet af denne periode tilstille Kommissionen alle oplysninger vedrørende de eksisterende problemer. Kommissionen meddelte, at kontrakten ville blive hævet med øjeblikkelig virkning, hvis det ikke kunne garanteres, at projektet kunne gennemføres efter den 31. december 1994.

23. Ifølge Kommissionen reagerede MPR og IST ikke på skrivelsen af 7. juli 1994.

24. Den 7. juni 1995 meddelte Kommissionen MPR og IST skriftligt, at den, som den havde meddelt i sin skrivelse af 7. juli 1994, havde besluttet at hæve kontrakten. Kommissionen bemærkede i denne forbindelse, at i) forskuddet ikke var disponibelt på den pågældende bankkonto, ii) projektet endnu ikke var påbegyndt, iii) der forelå hverken oplysninger om eller garantier for projektets gennemførelse. Kommissionen præciserede, at beslutningen ville træde i kraft inden for en frist på to måneder fra datoen for modtagelsen af dens skrivelse.

25. Den 11. november 1995 fremsendte Kommissionen et pålæg til MPR om tilbagebetaling af forskuddet på 357 813 ECU. Da dette beløb endnu ikke var blevet overført den 17. oktober 1996, sendte Kommissionen MPR en skriftlig påmindelse, hvori den opfordrede selskabet til ufortøvet at tilbagebetale det udbetalte forskud.

26. Beløbet var stadig ikke blevet tilbagebetalt den 10. marts 1997. Ved en varselsskrivelse krævede Kommissionen tilbagebetaling inden for en frist på to uger fra datoen for modtagelsen af dens skrivelse. Fra dette tidspunkt ville der også påløbe renter. Kommissionen bebudede retslige skridt, hvis MPR fortsat undlod at betale. Skrivelsen, som var sendt rekommanderet, blev modtaget af MPR den 18. marts 1997. Ved skrivelse af 4. juli 1997 krævede Kommissionen atter tilbagebetaling af forskuddet. Den meddelte i denne skrivelse, at den ville søge tilbagebetaling af dette beløb ad rettens vej.

27. Den 16. februar 1999 havde Kommissionen endnu ikke fået noget tilbage fra kontrahenterne.

III — Retsforhandlingerne og parternes påstande

28. Domstolen modtog Kommissionens stævning den 22. februar 1999.

29. Kommissionen har i sin stævning nedlagt følgende påstande:

a) De sagsøgte tilbagebetaler Kommissionen et beløb på 357 813 ECU samt 185 833,78 ECU, der er påløbet i renter indtil den 1. januar 1999, og de

renter, der påløber indtil tilbagebetaling af det fulde beløb.

b) De sagsøgte tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

30. IST har nedlagt påstand om, at sagen er grundløs for så vidt angår IST, og at Kommissionen tilpligtes at betale samtlige omkostninger.

31. MPR har ikke indgivet svarskrift. Ved skrivelse af 25. juni 1999 har Kommissionen fremsat begæring om, at Domstolen på grundlag af procesreglementets artikel 94, stk. 1, afsiger dom efter dens påstand over for denne part.

32. For så vidt angår KTG, har det som følge af utilstrækkelig oplysning om dette selskabs adresse ikke været muligt at forkynde stævningen. Af sagsakterne kan det udledes, at denne kontrahent i mellemtiden er gået konkurs. Kommissionen har i sin skrivelse af 26. april 1999 anført, at den kun ønsker at fortsætte sagen for så vidt angår MPR og IST.

33. Kommissionen og IST afgav mundtlige indlæg under retsmødet den 15. marts 2001.

IV — Parternes anbringender og væsentligste argumenter

34. Kommissionen har gjort gældende, at MPR har misligholdt de forpligtelser, der påhviler det i henhold til kontraktens artikel 2, ved ikke at overholde den i kontraktens bilag I angivne tidsplan. Indrømmelsen af en yderligere frist, som Kommissionen ikke var forpligtet til, har intet ændret derved. Kommissionen hævder, at den har truffet alle de nødvendige foranstaltninger med henblik på at tilbagesøge forskuddet på 357 813 ECU. Desuden har den hævet kontrakten i overensstemmelse med bestemmelserne i kontraktens artikel 2 og de almindelige betingelsers artikel 8. Kommissionen gør gældende, at kontrakten efter udløbet af den frist, der var fastsat i dens skrivelse af 4. juli 1997, skal anses for hævet.

35. Kommissionen har videre gjort gældende, at de sagsøgte har et solidarisk ansvar over for Kommissionen i henhold til de almindelige betingelsers artikel 2. Dette solidariske ansvar anerkendes angiveligt også i portugisisk ret.

36. Kommissionen henviser desuden til kontraktens artikel 4, stk. 3. Ifølge denne bestemmelse er koordinatoren ansvarlig for, at den respektive andel af forskuddet overføres til de øvrige kontrahenter, og Kommissionen kan på ingen måde holdes ansvarlig for manglende opfyldelse af denne forpligtelse fra koordinatorens side. Det fremgår endvidere af Domstolens nyere retspraksis, at i kraft af den enkelte kon-

trahents solidariske ansvar påhviler der enhver af dem en forpligtelse til at tilbagebetale det pågældende forskud, såfremt de til gengæld herfor indgåede forpligtelser ikke opfyldes [3].

37. IST's forsvar støtter sig i det væsentlige på to argumenter.

38. For det første har IST gjort gældende, at det først fik kendskab til MPR's forsømmelse på det tidspunkt, da det modtog en kopi af Kommissionens skrivelse til MPR af 20. oktober 1993, hvori sidstnævnte blev opfordret til at tilbageføre forskuddet til den oprindelige bankkonto. IST har endvidere gjort gældende, at det har truffet alle rimelige foranstaltninger med henblik på at opfylde kontrakten, både før og efter at det havde fået kendskab til de uregelmæssigheder, som MPR havde gjort sig skyldig i. Ifølge IST viser de dokumenter, som det har fremlagt, tydeligt, at selskabet aktivt har bestræbt sig på at opfylde sine kontraktlige forpligtelser.

39. Ifølge IST har Kommissionen således med urette rettet sit krav om tilbagebetaling af forskuddet med tillæg af renter mod dette selskab. Selv om det antages, at der foreligger et solidarisk ansvar, kan IST ikke holdes ansvarlig for betalingen af disse beløb, eftersom det har opfyldt kravene i fritagelsesklausulen i de almindelige betingelsers artikel 2. I lyset af disse betingelser har IST hævdet, at de faktiske omstændigheder entydigt viser, at selskabet ikke har medvirket til MPR's misligholdelse af de kontraktlige forpligtelser. IST tilskyndede faktisk regelmæssigt koordinatoren til at opfylde kontrakten. Selskabet har endvidere påpeget, at det ikke er omfattet af forpligtelserne i artikel 1, stk. 4, i de almindelige betingelser, eftersom disse udelukkende vedrører projektkoordinatoren, det vil sige MPR. Endvidere havde IST, i overensstemmelse med artikel 1, stk. 4, i de almindelige betingelser underrettet Kommissionen om de forsinkelser, der var opstået som følge af MPR's problemer.

40. IST har endvidere gjort gældende, at det var i god tro lige fra den fase, der gik forud for kontraktens indgåelse, til dens ophævelse. Selskabet har henvist til, at det længe har beskæftiget sig med forskning, og at det tidligere har modtaget økonomisk støtte fra Den Europæiske Union.

41. For det andet har IST — subsidiært — gjort gældende, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde ikke under påberåbelse af et solidarisk ansvar kan kræve det fulde beløb betalt af enhver af kontrahenterne. Dette argument støtter sig på visse artikler i den portugisiske Código Civil (herefter »CC«). IST fortolker artikel 519, stk. 1, CC således, at hvis en kreditor anlægger retssag mod alle debitorer på samme tid, er det ikke den solidariske ansvarsordning, men ordningen med fælles ansvar, der finder anvendelse. I henhold til artikel 519 CC kan en kreditor nemlig kræve hele forpligtelsen opfyldt af én

3 — Dom af 25.2.1999, sag C-65/97, Kommissionen mod Cascina Laura og Gariboldi, Sml. I, s. 1017, præmis 21-23.

debitor eller en del heraf af hver af debitorerne; hvis kreditor imidlertid ad rettens vej har krævet forpligtelsen opfyldt af én debitor, kan de øvrige debitorer ikke retsforfølges for den del af gælden, som er krævet betalt af den første debitor, medmindre denne debitor af en legitim grund ikke kan opfylde kravet.

42. Ifølge IST har Kommissionen ved at anlægge sag mod alle kontrahenterne givet afkald på retten til at kræve solidarisk opfyldelse af hele forpligtelsen. Kommissionen kan følgelig ikke kræve mere af meddebitorerne end deres andel af den samlede gæld. Forskuddet blev udelukkende udbetalt til MPR, og IST har ikke modtaget noget. MPR er derfor den eneste sagsøgte, af hvem Kommissionen kan kræve tilbagebetaling af forskuddet med tillæg af renter.

43. Kommissionen har i sin replik gjort gældende, at der i sagen foreligger en gyldig grund, nemlig at det er umuligt at opnå tilbagebetaling af forskuddet fra MPR, som blev insolvent den 26. april 1999. IST har bestridt dette argument og hævdet, at det er fremsat for sent og derfor bør afvises.

44. Endelig har IST, hvad angår betaling af renter, påberåbt sig artikel 520 CC. Ifølge denne bestemmelse er kun den af de solidarisk ansvarlige debitorer, som er skyld i misligholdelsen, forpligtet til at yde skadeserstatning. IST har gjort gældende, at det ikke kan holdes ansvarlig for betaling af den skadeserstatning, der består af renter, eftersom den manglende tilbagebetaling af forskuddet fuldt ud kan tilskrives MPR.

45. Kommissionen har bestridt denne opfattelse. Den har især påberåbt sig ordlyden af de almindelige betingelsers artikel 8, stk. 4, andet afsnit, hvori det er fastsat, at Kommissionen kan kræve renter af finansielle tilskud, der skal tilbagebetales, samt nyere retspraksis, hvori Domstolen i forbindelse med krav om tilbagebetaling af forskud, hælder til den opfattelse, at de misligholdende parter er forpligtet til at betale renter [4].

V — Vurdering

46. I henhold til procesreglementets artikel 39 skal stævningen forkyndes for sagsøgte. Kommissionens stævning blev ikke forkyndt for KTG, og sagen må derfor afvises, for så vidt angår KTG. Kommissionen har også meddelt, at den afstår fra at føre sag mod KTG og kun ønsker sagen fortsat for så vidt angår kontrahenterne MPR og IST. Jeg vil derfor begrænse min gennemgang til disse to parter.

4 — Domme af 10.6.1999, sag C-172/97, Kommissionen mod SIVU og Hydro-Réalisations, Sml. I, s. 3363, og sag C-334/97, Kommissionen mod Montorio, Sml. I, s. 3387.

47. De forskellige faktiske og retlige omstændigheder berettiger en særskilt behandling af MPR og IST i dette forslag til afgørelse.

A — *MPR*

48. Det fremgår af de oplysninger, der er fremlagt af Kommissionen, at stævningen blev lovligt forkyndt for MPR. I overensstemmelse med procesreglementets artikel 39 blev den fremsendt den 1. april 1999 ved rekommanderet brev og med modtagelsesbevis til Carlos Manuel Bueri Alves Antero, som har underskrevet kontrakten på MPR's vegne i sin egenskab af »managing director«. MPR har imidlertid ikke afgivet svarskrift inden for den i procesreglementets artikel 40, stk. 1, fastsatte frist. Domstolen skal derfor afsige udeblivelsesdom over for MPR i medfør af procesreglementets artikel 94, stk. 1.

49. Eftersom det er klart, at sagen kan antages til realitetsbehandling for så vidt angår MPR, skal det i henhold til procesreglementets artikel 94, stk. 2, undersøges, om Kommissionens påstande vedrørende denne part, som var ansvarlig for projektkoordinationen, er begrundede.

50. Det er godtgjort, at forskuddet faktisk blev udbetalt til MPR. Kommissionen har fremlagt en kopi af en betalingsordre, dateret den 22. februar 1993, vedrørende 357 813 ECU til MPR på bankkonto 2702410/000/001 (Banco Fonsecas & Burnay i Leira). Forskuddet blev således i overensstemmelse med de almindelige betingelsers artikel 17, stk. 2, litra a), udbetalt inden for to måneder efter, at KTG som den sidste kontrahent havde underskrevet kontrakten den 8. januar 1993.

51. Ifølge de almindelige betingelsers artikel 8, stk. 2, kan Kommissionen ensidigt hæve kontrakten, hvis en af de i denne bestemmelse nævnte grunde foreligger. I sin korrespondance med kontrahenterne har Kommissionen ikke præciseret, hvilken af disse i artikel 8, stk. 2, anførte grunde den påberåber sig. Man kan imidlertid ikke, når henses til skrivelsens ordlyd, med rimelighed bestride, at Kommissionen i sin første varselsskrivelse af 20. oktober 1993 havde den ophævelsesgrund for øje, der er omhandlet i de nævnte betingelsers artikel 8, stk. 2, litra d).

52. I henhold til de almindelige betingelsers artikel 8, stk. 2, litra d), kan Kommissionen hæve kontrakten, hvis i) en kontrahent ikke har opfyldt en af sine forpligtelser, ii) den misligholdende kontrahent skriftligt er blevet opfordret til at opfylde forpligtelsen, iii) misligholdelsen ikke ophører inden for en måned efter det skriftlige pålæg, og iv) misligholdelsen ikke er berettiget af rimelige tekniske og økonomiske grunde.

53. Efter min mening er disse fire betingelser opfyldt i den foreliggende sag.

54. For så vidt angår misligholdelsen af de kontraktlige forpligtelser, nævner Kommissionen i sin skrivelse af 20. oktober 1993 to bestemmelser, som MPR angiveligt har tilsidesat, nemlig artikel 2, stk. 2, i kontrakten og artikel 17, stk. 2, litra a), i de almindelige betingelser.

55. Kommissionen har indledningsvis anført, at MPR har forsømt at underrette den, i overensstemmelse med kontraktens artikel 2, stk. 2, om forsinkelserne i projektets iværksættelse. Dette anbringende forekommer mig at være begrundet.

56. Ifølge tidsplanen i tabel 1 i kontraktens bilag I skulle den del af projektet, som benævnes »design and basic engineering«, have været gennemført i perioden fra januar til og med september 1993. Ifølge en tabel på side 3 i bilag I skulle denne del af projektet gennemføres i Marinha Grande, som er MPR's etableringssted. Heraf følger, at MPR allerede i projektets første fase skulle have udført arbejder til opfyldelse af kontrakten.

57. MPR bestrider i sin skrivelse, som Kommissionen modtog den 7. december 1993, at projektet endnu ikke var påbegyndt i denne periode, eftersom kontrahenterne IST og KTG allerede havde udført visse arbejder. MPR bestrider imidlertid ikke i denne skrivelse, at det selv endnu ikke havde påbegyndt projektets gennemførelse. Hertil kommer, at selskabet ved at påberåbe sig force majeure og ved at foreslå Kommissionen, at de i fællesskab søger alternative løsninger for at sikre kontraktens fortsættelse, principielt har indrømmet sin forsømmelse.

58. Man kan i øvrigt på ingen måde udlede af sagens akter, at MPR som koordinator har opfyldt sin forpligtelse til i medfør af kontraktens artikel 5, stk. 1, sammenholdt med artikel 6, stk. 1, i de almindelige betingelser, at fremsende halvårsrapporter om arbejdernes fremskriden som led i rapporten om den tekniske og finansielle situation. Desuden indeholder sagens akter intet bevismateriale, hvoraf det skulle fremgå, at Kommissionen på anden vis har modtaget væsentlige oplysninger fra koordinatoren om projektets forløb. Jeg mener derfor, at MPR foruden sin forsømmelse med hensyn til den i kontraktens artikel 2, stk. 2, omhandlede oplysningsforpligtelse også har tilsidesat forpligtelsen til at aflægge rapport i henhold til bestemmelserne i kontraktens artikel 5, stk. 1, sammenholdt med artikel 6, stk. 1, i de almindelige betingelser.

59. For det andet beskylder Kommissionen i sin skrivelse af 20. oktober 1993 MPR for

i strid med artikel 17, stk. 2, litra a), i de almindelige betingelser at have anvendt det udbetalte forskud til andre formål end dem, som det i henhold til kontrakten var bestemt til. I den senere korrespondance mellem MPR og Kommissionen, især skrivelserne fra december 1993 og juni 1994, bestrides dette anbringende ikke. Selv om Kommissionen med regelmæssige mellemrum har tilskyndet MPR til at tilbageføre forskuddet til den oprindelige bankkonto, har MPR ikke efterkommet dette krav. Heraf følger efter min mening, at den påståede tilsidesættelse af den nævnte bestemmelse ligeledes må anses for at være godtgjort.

60. For så vidt angår de tre øvrige ophævelsesgrunde, er de følgende betragtninger tilstrækkelige.

61. For det første gav Kommissionen i sine skrivelser af 11. januar og 7. juli 1994 i vid udstrækning MPR mulighed for stadig at opfylde kontrakten. Så vidt det kan udledes af sagens akter, har MPR ikke benyttet sig af denne mulighed.

62. For det andet har Kommissionen ved i sin skrivelse til kontrahenterne af 7. juni 1995 at anføre, at dens beslutning om ophævelse ville få virkning to måneder efter modtagelsen af dens skrivelse også i vid udstrækning overholdt den foreskrevne varselsfrist på en måned.

63. For det tredje kan misligholdelserne ikke anses for at være berettigede af tekniske eller økonomiske grunde. Det er ganske vist korrekt, at MPR i sin skrivelse af 14. juni 1994 henviste til en intern omstrukturering, men en sådan årsag kan ikke gøres gældende, da den vedrører en særlig situation for det pågældende selskab og ikke tekniske eller økonomiske problemer i forbindelse med gennemførelsen af forskningsprojektet [5].

64. Jeg udleder således af sagens akter, at Kommissionen med føje i sin skrivelse af 7. juni 1995 kunne beslutte at ophæve kontrakten i henhold til de almindelige betingelsers artikel 8.

65. I henhold til artikel 8, stk. 4, andet afsnit, i de almindelige betingelser skal der svares renter fra det tidspunkt, hvor forskuddet modtages, efter den sats, som Den Europæiske Fond for Monetært Samarbejde anvender på sine transaktioner i ecu, og som offentliggøres den første hverdag i hver måned, forhøjet med to procentpoint. Kommissionen anførte i sin skrivelse til MPR af 10. marts 1997, at den ville kræve renter af forskuddet fra den 15. dag efter modtagelsen af skrivelsen den 18. marts 1997. Kommissionen kræver nu et beløb på 185 833,78 ECU svarende til de påløbne renter indtil den 1. januar 1999 med tillæg af de renter, der påløber indtil forskuddets fuldstændige tilbagebetaling.

5 — Jf. dom af 9.11.2000, sag C-356/99, Kommissionen mod Hitesys SpA, Sml. 2000, s. 9517, præmis 22.

Kommissionen har specificeret det nævnte beløb på 185 833,78 ECU i et bilag til stævningen. Sagsakterne indeholder intet, der giver holdepunkter for at antage, at Kommissionens krav ikke er begrundet [6].

66. Følgelig forekommer Kommissionens påstande mig begrundede og i overensstemmelse med procesreglementets artikel 94, stk. 1, for så vidt angår kravet om, at MPR skal tilbagebetale det forskud på 357 813 ECU, som blev udbetalt den 22. januar 1993, med tillæg af renter.

B — *IST*

67. Hvorvidt Kommissionens krav over for IST er begrundet, skal bedømmes i lyset af kontraktens bestemmelser, IST's adfærd og reglerne vedrørende solidarisk ansvar i portugisisk civilret.

68. Det er ubestridt, at de tre kontrahenter i henhold til kontrakten er solidarisk ansvarlige for dens opfyldelse. Dette fremgår klart af selve ordlyden. I præamblen er det fastsat, at kontrahenterne handler i fællesskab og hæfter solidarisk i overensstemmelse med artikel 2 i de almindelige betingelser. Ifølge denne bestemmelse har kontrahenterne et fælles og solidarisk ansvar over for Kommissionen for enhver misligholdelse af de kontraktlige forpligtelser, som en af dem gør sig skyldig i.

69. Det kan således uden videre fastslås, at hver kontrahent over for Kommissionen har forpligtet sig til at opfylde alle kontraktlige forpligtelser. Ved at underskrive kontrakten har kontrahenterne på et fuldstændig frivilligt grundlag accepteret princippet om, at Kommissionen ikke skal bære risikoen for, at en af dem, uanset af hvilken grund, misligholder sine forpligtelser.

70. Som tidligere anført har MPR i sin egenskab af koordinator og kontrahent ikke opfyldt de forpligtelser, som følger af kontrakten. Jeg mener, at selskabet navnlig har tilsidesat bestemmelserne i kontraktens artikel 2, stk. 2, og artikel 5, stk. 1, samt i de almindelige betingelsers artikel 17, stk. 2, litra a), hvorfor Kommissionen har kunnet ophæve kontrakten på grundlag af de nævnte betingelsers artikel 8. I det foreliggende tilfælde er det godtgjort, at Kommissionen kan holde MPR og de øvrige kontrahenter solidarisk ansvarlige for MPR's misligholdelse. Med udbetalingen af forskuddet til MPR er der også for IST opstået en forpligtelse til at tilbagebe-

6 — IST har heller ikke bestridt storrelsen af hverken forskudsbelobet eller rentebelobet.

tale dette forskud, såfremt de til gengæld herfor indgåede forpligtelser ikke opfyldes [7].

71. Hverken IST's indsigelse om, at det indtil oktober 1993 var uvidende om, at der var udbetalt et forskud, eller dets argument om, at det aldrig har modtaget et beløb i forskud fra MPR, ændrer noget herved. Netop vedrørende forskuddet bestemmer kontraktens artikel 4, stk. 3, andet punktum, udtrykkeligt, at Kommissionen ikke kan holdes ansvarlig, såfremt koordinatoren ikke har overført de respektive andele af det modtagne forskud til de øvrige kontrahenter.

72. Kontrakten indeholder kun én mulighed for, at IST kan undgå det solidariske ansvar for forskuddets tilbagebetaling. I henhold til artikel 2, sidste punktum, i de almindelige betingelser er en kontrahent ikke ansvarlig for tilbagebetalingen af finansiel støtte, der er udbetalt af Kommissionen i medfør af artikel 8, stk. 4, i de almindelige betingelser, hvis han på en tilfredsstillende måde kan bevise over for Kommissionen, at han ikke har bidraget til forsømmelsen, og at han i øvrigt har opfyldt kravene i artikel 1, stk. 4, i de almindelige betingelser. Det skal således undersøges, om IST i det foreliggende tilfælde opfylder disse betingelser.

73. For at opfylde den første betingelse skal IST med rimelighed kunne overbevise Kommissionen om, at selskabet ikke har bidraget til MPR's misligholdelse af kontrakten.

74. Kommissionen hævder, at IST i de første måneder efter kontraktens indgåelse ikke har udvist den nødvendige omhu, eftersom det i sin egenskab af kontrahent ikke havde kendskab til visse for projektet vigtige forhold, og eftersom det varede nogen tid, før kontrahenterne nåede til enighed om, hvorledes arbejderne skulle udføres. Kommissionen indrømmede imidlertid under retsmødet, at IST havde været i god tro på tidspunktet for kontraktens udarbejdelse. Kommissionen har heller ikke bestridt, at IST havde stor interesse i projektets gennemførelse. Efter min mening er det, ud over dette, af endnu større betydning, at IST har fremlagt forskellige skrivelser og faxmeddelelser, dateret den 25. januar, den 19. februar, den 22. juni og den 20. juli 1993, hvoraf det fremgår, at IST regelmæssigt tilskyndede MPR til at fremme projektets gennemførelse og til at efterkomme de kontraktlige forpligtelser. Endvidere fremgår det af en skriftlig meddelelse fra MPR til IST af 13. juni 1994, at IST kunne gå ud fra, at MPR, i hvert fald indtil dette tidspunkt, havde til hensigt at fortsætte projektet.

75. Dermed har IST efter min mening med rimelighed kunnet overbevise Kommissio-

7 — Jf. i samme retning dom af 25.2.1999, Kommissionen mod Cascina Laura og Gariboldi, nævnt i fodnote 3, præmis 23.

nen om, at det ikke har bidraget til MPR's forsømmelse.

76. Det andet krav, der fremgår af artikel 2, sidste punktum, i de almindelige betingelser, vedrører den i artikel 1, stk. 2, i de almindelige betingelser fastsatte oplysningsforpligtelse.

77. IST's opfattelse, hvorefter selskabet ikke kan anses for at være bundet af denne oplysningsforpligtelse, eftersom den kun vedrører koordinatoren, beror efter min mening på en fejlagtig fortolkning af bestemmelsen. Ifølge artikel 1, stk. 4, første del, i de almindelige betingelser er koordinatoren på kontrahenternes vegne forpligtet til at oplyse Kommissionen om arbejdernes påbegyndelse. I denne bestemmelses anden del foreskrives det imidlertid, at alle kontrahenterne er forpligtet til omgående at underrette Kommissionen om arbejdernes færdiggørelse eller afbrydelse samt om alle hændelser eller omstændigheder, der kan have væsentlig indflydelse på kontraktens gennemførelse. Sidstnævnte forpligtelse, som følger af artikel 1, stk. 4, i de almindelige betingelser, gælder således også for kontrahenten IST.

78. Jeg mener ikke, at IST, gennem de oplysninger, det har fremlagt, har bevist, at det har opfyldt denne forpligtelse. Med henblik herpå skulle selskabet have godtgjort, at det omgående havde oplyst Kommissionen om de vanskeligheder, som var opstået i forbindelse med projektets gennemførelse.

79. Efter min mening var tre hændelser af afgørende betydning for IST i denne forbindelse, nemlig modtagelsen af de to skrivelser fra Kommissionen af 20. oktober 1993 og 7. juli 1994 samt den i sidstnævnte skrivelse indrømmede udsættelse af fristen for kontraktens gennemførelse indtil den 31. december 1994.

80. Den første hændelse var modtagelsen af Kommissionens skrivelse til kontrahenterne af 20. oktober 1993, hvori Kommissionen fastslog, at projektet endnu ikke var igangsat, og at MPR havde anvendt det udbetalte forskud til andre formål end dem, det var bestemt til.

81. IST har ikke bestridt, at det i perioden fra den 1. januar 1993, hvor kontrakten trådte i kraft, til modtagelsen af skrivelsen af 20. oktober 1993, ikke tog noget initiativ til at underrette Kommissionen om projektets forsinkede igangsætning. Ifølge eget udsagn havde selskabet heller ikke indtil dette tidspunkt kendskab til de problemer, der var opstået hos MPR. Selskabet havde angiveligt i denne periode begrænset sig til at tilskynde MPR til at efterkomme de kontraktmæssige forpligtelser og fremme gennemførelsen af projektet. Ifølge IST havde det i denne fase udtrykkeligt spurgt MPR, om Kommissionen havde udbetalt forskuddet, hvilket MPR havde besvaret benægtende.

82. Det havde efter min mening været nærliggende, om IST på dette tidspunkt

straks havde taget kontakt til Kommissionen. Ud fra selskabets egne erfaringer med MPR burde det allerede da have indset, at projektets iværksættelse ville blive forsinket. IST burde også have betvivlet MPR's påstand om, at Kommissionen endnu ikke havde udbetalt det kontraktmæssige forskud. Hvis dette faktisk havde været tilfældet, ville Kommissionen nemlig have misligholdt sine forpligtelser i henhold til artikel 17, stk. 2, litra a), i de almindelige betingelser.

83. Uanset dette, er det hævet over enhver tvivl, at IST, efter at have modtaget skrivelsen af 20. oktober 1993, var bekendt med Kommissionens klagepunkter over for MPR og sidstnævntes manglende opfyldelse af sine kontraktlige forpligtelser.

84. Det andet afgørende tidspunkt for IST er efter min mening modtagelsen af Kommissionens skrivelse af 7. juli 1994, hvori Kommissionen under hensyntagen til de særlige omstændigheder gav kontrahenterne MPR og IST en sidste chance for at opfylde deres kontraktlige forpligtelser senest den 31. december 1994.

85. IST har forsøgt at godtgøre, at selskabet i tiden fra det modtog skrivelsen af 20. oktober 1993, til det modtog skrivelsen af 7. juli 1994, to gange havde kontaktet Kommissionen og underrettet den om de opståede problemer.

86. IST påstår for det første, at det havde været i kontakt med GD XVII's repræsentant for Thermie-programmet i generaldirektoratet for energi i Portugal, nemlig Virginia Correia. IST havde angiveligt underrettet hende om den forsinkelse, der var opstået på grund af MPR, og bedt hende om at lægge pres på MPR for at få det til at tilbagebetale forskuddet. IST skulle ligeledes med assistance fra generaldirektoratet for energi have forsøgt at finde en ny partner til projektet.

87. Kommissionen har imidlertid anført, at en sådan »repræsentant for GD XVII« aldrig har eksisteret, og at Virginia Correia antagelig er en national tjenestemand, som repræsenterer Den Portugisiske Republik i et udvalg, der er nedsat inden for rammerne af Thermie-programmet. Ifølge Kommissionen kan Virginia Correia umuligt have repræsenteret Kommissionen, hverken generelt eller i relation til kontrakten. IST har ikke bestridt denne oplysning under retsmødet, men har gjort gældende, at det gik ud fra, at Virginia Correia ville videregive dets oplysning til Kommissionens ansvarlige tjenestemænd.

88. Denne påstand fra IST's side kan efter min mening ikke anses for troværdig, og den er helt utilstrækkelig til at opfylde den oplysningsforpligtelse over for Kommissionen, som kontrakten pålægger kontrahenterne, såfremt der opstår problemer.

89. IST har for det andet fremlagt en liste med navnene på fem tjenestemænd, som

angiveligt er beskæftiget i Kommissionens GD XVII, og med hvem selskabet har haft telefonisk kontakt i den omhandlede periode. Under disse samtaler havde IST anført, at det ville fortsætte projektet i Portugal, efter at de beløb, som MPR havde oppebåret, var blevet tilbagebetalt.

90. Dette bevis er efter min mening for svagt. Uden yderligere konkrete oplysninger kan man ikke vide, om de oplysninger, IST påstår at have givet, gjorde det muligt at fastslå, hvilke problemer der helt præcist var opstået i forbindelse med projektets iværksættelse. Desuden har IST ikke bestridt Kommissionens udtalelse om, at en af de fem tjenestemænd ikke længere arbejder i GD XVII, hvilket ikke styrker troværdigheden med hensyn til de påståede kontakter. Det havde desuden været nærliggende, at IST havde udformet en skriftlig redegørelse for problemerne og underrettet Kommissionen herom ved et rekommanderet brev. Den i artikel 2, stk. 2, første punktum, fastsatte oplysningsforpligtelse sammenholdt med fritagelsesklausulen og IST's solidariske ansvar gør denne formalitet obligatorisk.

91. IST har således ikke på en overbevisende måde kunnet godtgøre, at det i perioden mellem slutningen af oktober 1993 og begyndelsen af juli 1994 havde underrettet Kommissionen om de opståede problemer. Kommissionen gav imidlertid i sin skrivelse af 7. juli 1994 kontrahenterne endnu en chance for at opfylde deres forpligtelser.

92. I perioden fra begyndelsen af juli 1994 til slutningen af december 1994 burde IST klart have indset, at Kommissionens tålmodighed med hensyn til kontraktens gennemførelse var ophørt, og at den 31. december 1994 udgjorde den sidste frist, hvis projektet skulle reddes. Hvis dette mislykkedes, ville en ophævelse af kontrakten være uundgåelig. Endvidere burde IST klart have indset, at MPR var blevet såvel en utroværdig kontraktpartner som en utroværdig projektkoordinator. MPR indfriede ikke de tilsagn, det havde givet, og det af Kommissionen udbetalte forskud blev ikke anvendt til de i kontrakten bestemte formål. Hvis IST, under hensyntagen til sine kontraktmæssige forpligtelser og især den solidariske ansvarsordning, allerede i den foregående fase skulle have underrettet Kommissionen skriftligt og ved rekommanderet brev om tingenes tilstand, for så vidt angår kontraktens gennemførelse, gjaldt dette i endnu højere grad i denne fase. I sin skrivelse af 7. juli 1994 opfordrede Kommissionen endnu en gang udtrykkeligt kontrahenterne til at underrette den om eventuelle problemer.

93. IST har imidlertid på ingen måde bevist, at det havde underrettet Kommissionen om de problemer, der var opstået i anden halvdel af 1994. Det har end ikke gjort forsøg i denne retning.

94. IST blev efterfølgende underrettet om kontraktens endegyldige ophævelse ved en skrivelse fra Kommissionen af 7. juni 1995. Det var først i en skrivelse til Kommissio-

nen af 17. juli 1995, at IST tog afstand fra MPR's adfærd. I denne skrivelse henledtes Kommissionens opmærksomhed på IST's aktive bidrag til projektet; selskabet anførte endvidere, at det aldrig havde modtaget nogen økonomisk erstatning fra MPR og lagde hele ansvaret for, at projektet var mislykkedes, over på MPR.

95. På baggrund af det ovenstående konkluderer jeg, at IST i perioden fra oktober 1993 til juli 1995 ikke, i overensstemmelse med bestemmelserne i artikel 2, sidste punktum, sammenholdt med artikel 1, stk. 4, i de almindelige betingelser, omgående underrettede Kommissionen om de problemer, der var opstået i forbindelse med projektets iværksættelse. IST har således undladt at udnytte muligheden for at hævde sin uskyld over for Kommissionen og undgå det solidariske ansvar ved tydeligt og skriftligt, som det gjorde det i skrivelsen af 17. juli 1995, at redegøre for, hvad problemerne bestod i, hvorfor de var opstået, og på hvilken måde selskabet havde gjort alt, hvad der stod i dets magt for at opfylde sine kontraktlige forpligtelser. En sådan reaktion ville have været så meget mere nærliggende, som IST har påberåbt sig at være en professionel samarbejdspartner, der er i besiddelse af den nødvendige erfaring med projekter, som medfinansieres af Den Europæiske Union.

96. Efter min mening kan IST allerede på grund af det ovenstående ikke påberåbe sig fritagelsesklausulen i artikel 2, sidste punktum, i de almindelige betingelser.

97. IST har subsidiært indvendt, at Kommissionen ikke på grundlag af portugisisk ret i den foreliggende sag kan lægge IST's solidariske ansvar til grund for sin påstand om, at selskabet dømmes til at tilbagebetale forskuddet inklusive renter.

98. I denne forbindelse skal der indledningsvis henvises til artikel 8, stk. 4, i de almindelige betingelser, som ikke begrænser det beløb, der skal tilbagebetales — solidarisk — til forskudsbeløbet, men som også giver Kommissionen beføjelse til at kræve betaling af renter fra det tidspunkt, hvor MPR modtog forskuddet.

99. Det skal dernæst fastslås, at portugisisk ret ikke som sådan er til hinder for debitorernes solidariske ansvar, sådan som det er fastsat for kontrahenterne ved især artikel 2 i de almindelige betingelser.

100. I henhold til artikel 512, stk. 1, CC foreligger der en solidarisk forpligtelse, når hver debitor hæfter for hele fordringen, og betalingen frigør alle debitorerne. I henhold til artikel 517, stk. 1, CC er det solidariske ansvar ikke til hinder for, at en kreditor kan kræve forpligtelsen opfyldt af alle de solidariske skyldnere i fællesskab. Ifølge artikel 519, stk. 1, CC har en kreditor ret til at kræve hele forpligtelsen eller en del af denne opfyldt af enhver af debitorerne,

uanset om den pågældende debitors andel er forholdsmæssig korrekt. Hvis kreditoren imidlertid ad rettens vej har krævet hele fordringen eller en del heraf opfyldt af én af debitorerne, kan han ikke længere retsforfølge de øvrige debitorer for den del, som han har krævet betalt af den første debitor, medmindre der er tale om insolvens eller risiko for insolvens hos sagsøgte, eller hvis denne debitor af en anden grund ikke har kunnet opfylde kravet.

101. IST har i det væsentlige gjort gældende, at Kommissionen ved i sin stævning at anlægge sag mod alle kontrahenterne har givet afkald på muligheden for at gøre alle kontrahenterne solidarisk ansvarlige for det samlede beløb.

102. Jeg mener, at denne opfattelse beror på en fejlagtig fortolkning af artikel 519, stk. 1, CC. Ifølge denne bestemmelse kan en kreditor kræve forpligtelsen opfyldt af én debitor, men kreditor giver kun afkald på sin ret til at påberåbe sig solidarisk ansvar over for de øvrige debitorer, hvis han forinden har *taget retslige skridt* mod den første debitor. Det er der ikke tale om i den foreliggende sag. Kommissionen sendte den 11. november 1995 et påkrav om betaling til MPR, som må betragtes som en optakt til et sagsanlæg. Dette fremgår også af de varselsskrivelser, som Kommissionen fremsendte til MPR den 10. marts og den 4. juli 1997. I disse to skrivelser meddelte Kommissionen, at den ville tage retslige skridt, hvis forskuddet ikke blev tilbagebetalt inden for den fastsatte frist. Først med den foreliggende sag ved Domstolen er den retslige fase af tvisten blevet indledt.

103. Det strider således ikke mod portugisisk ret, at Kommissionen som kreditor, i overensstemmelse med kontraktens bestemmelser, også efter at den har sendt påmindelser og varselsskrivelser til MPR, i den foreliggende sag kræver tilbagebetaling af forskuddet in solidum af kontrahenterne.

104. Endelig har IST påberåbt sig artikel 520 CC som grundlag for fritagelse for forpligtelsen til at betale de påløbne renter til Kommissionen.

105. Artikel 520 CC har følgende ordlyd: »Hvis ydelsen umuliggøres som følge af et forhold, der kan tilregnes en af debitorerne, er de alle solidarisk ansvarlige for dens beløb; men kun den debitor, som forholdet kan tilregnes, kan gøres ansvarlig for betaling af erstatning; i tilfælde af at de er flere debitorer, er deres ansvar solidarisk.«

106. IST har gjort gældende, at det ikke kan holdes ansvarligt for betalingen af erstatning i form af renter, eftersom det

ikke har bidraget til misligholdelsen af kontrakten, og det har opfyldt sin oplysningsforpligtelse over for Kommissionen i overensstemmelse med de almindelige betingelsers artikel 2.

107. Der er ingen tvivl om, at de af Kommissionen krævede renter skal betragtes som skadeserstatning efter artikel 520 CC.

108. IST's anbringende kan behandles i korthed. Det fremgår af det ovenfor anførte, at jeg er af den opfattelse, at både MPR og IST har bidraget til misligholdelsen og dermed også til kontraktens ophævelse. For så vidt angår IST, er det tilstrækkeligt at konstatere, at det ikke har opfyldt forpligtelsen efter artikel 2, stk. 2, i de almindelige bestemmelser, til rettidigt at underrette Kommissionen om forsinkelser i projektets gennemførelse. IST kan desuden kritiseres for at have været årsag til forhøjelsen af rentebeløbet. IST burde nemlig allerede på et tidligt stadium have været bekendt med problemerne hos MPR, og det burde under alle omstændigheder fra og med august 1995, da Kommissionen endegyldigt ophævede kontrakten, have vidst, at Kommissionen kunne kræve forskuddet tilbagebetalt med tillæg af renter fra enhver af kontrahenterne.

109. Selv om det antages, at IST ikke har modtaget noget forskud, er alle de kontrahenter, som er ansvarlige for den manglende opfyldelse af forpligtelsen, i denne henseende solidarisk ansvarlige for betalingen af den fulde skadeserstatning, sådan som det foreskrives i sidste punktum i artikel 520 CC. Den omstændighed, at MPR muligvis har gjort sig skyldig i en alvorligere forsømmelse end IST i forbindelse med misligholdelsen af kontrakten, er uden betydning, for så vidt angår sidstnævntes retsstiling over for Kommissionen. Spørgsmålet om culpa kan rejses i en sag, hvor kernen i tvisten udgøres af de indbyrdes forpligtelser, kontrahenterne har indgået ved fælles overenskomst.

110. I overensstemmelse med artikel 2, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 1103/97 af 17. juni 1997 om visse bestemmelser vedrørende indførelsen af euroen [8] skal henvisningen til ecuen erstattes med en henvisning til euroen i forholdet 1 EUR: 1 ECU.

VI — Sagsomkostninger

111. I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger. Da MPR og IST har tabt sagen, bør det i overensstemmelse med Kommissionens påstand pålægges dem in solidum at betale sagens omkostninger.

8 — EFT L 162, s. 1.

VII — Forslag til afgørelse

112. Jeg foreslår, at Domstolen fastslår følgende:

1) Manuel Pereira Roldão & Filhos, Lda dømmes ved udeblivelsesdom til in solidum at betale Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber et beløb på 357 813 EUR forhøjet med 185 833,78 EUR, der er påløbet i renter indtil den 1. januar 1999, og renter, der påløber indtil datoen for den fulde betaling.

2) Manuel Pereira Roldão e Filhos, Lda dømmes ved udeblivelsesdom til in solidum at betale sagens omkostninger.

3) Instituto Superior Técnico betaler in solidum Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber et beløb på 357 813 EUR forhøjet med 185 833,78 EUR, der er påløbet i renter indtil den 1. januar 1999, og renter, der påløber indtil datoen for den fulde betaling.

4) Instituto Superior Técnico betaler in solidum sagens omkostninger.